

**ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
THE PROBLEM OF TRAINING FUTURE PROFESSIONALS' SOCIONOMIC
SPECIALTIES TO THE SAFETY OF LIFE AND PROFESSIONAL ACTIVITY**

С.П. Гвоздій

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Анотація. У статті розглянута проблема важливості і необхідності вивчення професій типу «людина – людина» з точки зору підготовки до безпеки життя та професійної діяльності у зв'язку із поширенням професій соціономічного типу в сучасному суспільстві. Такі професії припускають особливий тип взаємодії як то «поведінка допомоги», що підтверджує необхідність наявності у фахівців таких спеціальностей культури безпечної життєдіяльності. Автором підкреслюється, що підготовка майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей повинна об'єднати опанування професійно-орієнтованих дисциплін про безпеку людини із процесом формування культури безпечної життєдіяльності.

Ключові слова: соціономічні спеціальності, культура безпечної життєдіяльності, дисципліни про безпеку людини.

Аннотация. В статье рассмотрена проблема важности и необходимости изучения профессий типа «человек - человек» с точки зрения подготовки к безопасности жизни и профессиональной деятельности в связи с распространением профессий социономического типа в современном обществе. Такие профессии предполагают особый тип взаимодействия как «поведение помощи», что подтверждает необходимость наличия у специалистов таких специальностей культуры безопасной жизнедеятельности. Автором подчеркивается, что подготовка будущих специалистов социономических специальностей должна объединить освоения профессионально-ориентированных дисциплин о безопасности человека с процессом формирования культуры безопасной жизнедеятельности.

Ключевые слова: социономические специальности, культура безопасной жизнедеятельности, дисциплины о безопасности человека.

Annotation. The article considers the problem of the importance and necessity of the study of the «man – man» professions in terms of preparation for the safety of life and professional activity. It is connected with the distribution of socio-economic type's occupations in today's society. These professions require a special type of interaction as a «help behavior», which confirms the need for specialists such specialties culture of safe life and activity. The author emphasizes that the training of future professionals socio-economic specialties must combine the development of professionally-oriented disciplines of human safety to the process of creating a culture of safe life and activity.

Key words: socio-economic specialty, culture of safe life and activity, the discipline of human safety.

В умовах сьогодення питання безпеки життя і діяльності посідає пріоритетне значення на рівні особистості, колективу, суспільства, держави, світу. Від рівня знань, умінь, навичок, здібностей використовувати їх в необхідний момент залежить не тільки чи зможе людина зберегти себе, врятувати когось зі свого оточення, допомогти сім'ї та суспільству, але й запобігти небезпеці. Підготовка майбутніх фахівців до таких дій можлива в рамках соціономічних спеціальностей.

Аналізуючи різноманітні погляди на класифікацію професій (Е. А. Клімов, А. К. Маркова, А. К. Осницький, С. В. Кузнецов та ін..) слід зазначити переваги чотирьох ярусної класифікації, яка була запропонована Е. А. Клімовим. У ній на підставі предмета праці виділені п'ять основних типів професій: «людина – техніка (і нежива природа)», «людина – жива природа», «людина – художній образ», «людина – знакова система» і «людина – людина» [5, с. 10].

Важливість і необхідність вивчення професій типу «людина – людина» з точки зору підготовки до безпеки життя та професійної діяльності пов'язана з великим поширенням професій соціономічного типу в сучасному суспільстві. Фахівці соціономічних спеціальностей визначаються науковцями як ті, що допомагають іншим людям і в процесі діяльності ґрунтуються на спілкуванні типу «людина-людина». Серед таких професій існують спеціальності з напруженими і складними умовами праці, високою плінністю кадрів і т.д. [3, с. 186].

Соціономічні спеціальності (тип «Людина - Людина») припускають постійну роботу з людьми і пов'язані: з соціальним та медичним обслуговуванням (соціальний працівник, психолог, лікар, медична сестра); з вихованням, навчанням і керівництвом людьми (вихователь, учитель, менеджер, тренер, гувернер); з побутовим обслуговуванням (перукар, продавець, офіціант, провідник); з правовим захистом (дільничний інспектор, юрист, митник) та інші. Учені виокремлюють схильності і переваги представників соціономічних професій: навчання і виховання; управління людьми; обслуговування людей; захист прав і безпеки; заняття лікуванням; легкість знайомства і спілкування з

новими людьми; вміння добре і зрозуміло говорити; вміння публічно виступати; вміння уважно вислуховувати людей [1, 2, 5].

Професії типу «людина – людина» відрізняють особливості умов, засобів, предмета і продукту праці. Даний факт досить докладно описаний в літературі (Е. А. Клімов, А. К. Маркова, В. Е. Чудновський та ін.). Діяльність в професіях соціономічного типу орієнтована на інших людей (або їх групи). Фахівці означених спеціальностей володіють власною активністю, сприяють або протидіють діям суб'єкта праці. Віднести професію до групи соціономічних дозволяють наступні критерії: мета діяльності (наприклад, виховання, управління, контроль, оцінювання, обслуговування); засоби діяльності (невербальні і вербальні форми, безпосередні та опосередковані контакти); умови праці (соціально-психологічні, режимно-гігієнічні та техніко-економічні), а також функції, які здійснюються працівником [1]. Тому вивчення проблеми підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя і діяльності є вкрай актуальною та своєчасною.

Професії соціономічного типу припускають також і особливий тип взаємодії – «поведінка допомоги». На думку К. Роджерса, «допомагаючими» слід називати відносини, в яких одна зі сторін має намір надавати допомогу іншій стороні в розвитку, особистісному зростанні, в умінні ладити з іншими людьми і кращої життєдіяльності. У представники соціономічних професій є такі яскраво виражені здібності, як: спостережливість; емоційна стійкість; емпатія; розвинені комунікативні здібності; організаторські здібності, швидке переключення уваги [4]. Особливості соціономічних спеціальностей та їх схильність допомагати підтверджує необхідність наявності у фахівців таких професій культури безпечної життєдіяльності.

Таким чином, особливість соціального предмета і об'єкта діяльності, а також відмінності у функціях, що здійснюються людиною, дозволяють говорити про те, що клас соціономічних (допомагаючих) спеціальностей охоплює різні типи професій, що пред'являють до людини різні вимоги [3, с. 204]. Підготовка майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя та професійної діяльності повинна здійснюватись під час навчання з дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці», яке будується на основі «спірального» розгортання системи знань про безпеку і небезпеку людини. Це дає змогу на кожному етапі навчання формувати відносно цілісну картину небезпек внутрішнього і навколишнього світу, забезпечує розвиток необхідних складових індивідуальної захищеності особи, поступово поглиблює світоглядну і досвідну складові змісту освіти. Соціономічні спеціальності характеризуються відсут-

ністю єдиних і жорстких вимог до самого процесу професійної діяльності і до продукту праці. У той же час до представників таких професій пред'являються високі вимоги, відповідно до того, що об'єктом праці виступають інші люди. У зв'язку з особливістю об'єкта праці у фахівців, що допомагають, соціономічних спеціальностей виникають і відповідні функції – у тому числі захисту, допомоги, передбачення небезпеки тощо. Отже, підготовка майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей повинна об'єднати опанування професійно-орієнтованих дисциплін про безпеку людини («Безпека життєдіяльності» і «Основи охорони праці») із процесом формування культури безпечної життєдіяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева, О.В. Особенности профессиональной деятельности и психологического состояния представителей социономических профессий // Режим доступа: conference.osu.ru/assets/files/conf_reports/conf11/151.doc
2. Гришина, Н.В. Помогающие отношения: профессиональные и экзистенциальные проблемы / Н.В. Гришина // Психологические проблемы самореализации личности /Ред. А.А. Крылов, Л.А. Коростылева. – СПбГУ, 2009. – С. 143-156.
3. Сорокоумова, С.Н., Исаев, В.П. Специфика профессиональной деятельности специалистов помогающих профессий / С.Н. Сорокоумова, В.П. Исаев //Педагогическое образование в России. – 2013. – №4. – С.186-190.
4. Социономические профессии («Человек - Человек») [Электронный ресурс]: Атлас профессий / режим доступа <http://www.rabota-enisey.ru/atlas/human-human.-> 2.12. 2014г.
5. Якунина Ю.Е. Субъективные критерии эффективности профессиональной деятельности в профессиях типа «Человек-Человек»: Дис. канд. психол. наук: 19.00.03. Москва, 2004. – 175 с. – РГБ ОД, 61:04 – 19/780 – с. 9.